

Inhoud

	Pagina
Woord vooraf	6
1. Een lastige leider.....	9
<i>3 Johannes</i>	
2. Doe die deur dicht!.....	15
<i>2 Johannes</i>	
3. Jezus vergeeft zonden	22
<i>1 Johannes 1:1-2:2</i>	
4. Verbonden met God en met elkaar	28
<i>1 Johannes 2:3-17</i>	
5. Na regen komt zonneschijn	34
<i>1 Johannes 2:18-29</i>	
6. Zondigen of niet zondigen?.....	40
<i>1 Johannes 3:1-17</i>	
7. De heilige Geest	47
<i>1 Johannes 3:18-4:6</i>	
8. God is liefde.....	54
<i>1 Johannes 4:7-21</i>	
9. De regels in de familie.....	61
<i>1 Johannes 5</i>	
10. Toleereer geen slechte mensen	68
<i>De brief van Judas</i>	

Woord vooraf

Achter in het Nieuwe Testament vind je 1 Johannes, een bekende en geliefde brief, maar ook drie onbekende briefkaartjes: twee andere brieven van Johannes en een van Judas. Dit deeltje van de Kringserie wil laten zien dat deze brieven alle vier waardevol zijn, omdat ze ons vertellen over de omgang met ‘moeilijke mensen’. In Judas gaat het om mensen die in zonde leven en in 1 en 2 Johannes om mensen met verkeerde ideeën over Jezus, terwijl 3 Johannes een complete machtsstrijd in de kerk beschrijft.

De HSV noemt deze vier ‘algemene brieven’, net als de brieven van Jakobus en Petrus. De titel ‘algemene’ of ‘katholieke brieven’ is al heel oud en suggereert dat deze brieven aan alle christenen gericht waren. Dat klopt echter niet voor de brieven die in dit boekje aan de orde komen, want deze zijn aan concrete lezers gericht. Je kunt de term ‘algemene brieven’, die niet in de oorspronkelijke tekst voorkomt, dus het beste negeren. Het feit dat er zeven van deze brieven zijn, heeft geen diepere betekenis.

Onze vier brieven hebben alle ongeveer dezelfde opbouw:

	1 Johannes	2 Johannes	3 Johannes	Judas
Opening	1:1-3	1-3	1-2	1-2
Dankzegging	--	4	3-4	--
Thema	1:4	--	--	3-4
Boodschap	1:5-5:21	5-11	5-12	5-23
Slotwoorden	--	12	13-14	24-25
Groeten	--	13	15	--

Vooraf 2 en 3 Johannes hebben de gangbare briefvorm, die ook door niet-christenen in die tijd werd gebruikt, en die ook herkenbaar is in de andere brieven in het Nieuwe Testament. 2 en 3 Johannes hebben bovendien de lengte van gangbare brieven; Judas is voor die tijd een lange brief en 1 Johannes is nog veel langer. Deze laatste brief lijkt meer op een opgeschreven meditatie dan op een brief, want hij heeft helemaal geen dankzegging, slotwoorden of groeten.

Opvallend is dat Johannes in zijn brieven zijn naam niet noemt; maar de lezers wisten ongetwijfeld wie de schrijver was, ook omdat de briefbezorger hun dat kon vertellen. De kerkelijke traditie zegt dat Johannes de schrijver was en dat zal ook de reden zijn waarom zelfs 2 en 3 Johannes bewaard zijn.

Toen Johannes zijn brieven schreef, woonde en werkte hij waarschijnlijk in de grote stad Efeze in het huidige Turkije. Ook de ontvangers van zijn brieven moeten we in dat gebied zoeken, maar we weten geen details over hen. Zij hadden waarschijnlijk een heidense achtergrond. Het is onzeker of het Evangelie naar Johannes al was geschreven op het moment dat Johannes de brieven schreef; hij verwijst er in elk geval niet naar. Van Judas en zijn lezers weten we de verblijfplaats niet.

De geschriften van Johannes lijken sterk op elkaar. 1 Johannes heeft veel overeenkomsten met het Evangelie naar Johannes. 1 en 2 Johannes lijken op elkaar doordat ze over dwaalleer gaan en de uitdrukking ‘de Vader [of God] hebben’ gebruiken. 1 en 3 Johannes delen de uitdrukking ‘God zien’. In 2 en 3 Johannes noemt de schrijver zich ‘de ouderling’ en gebruikt hij vaak het woord ‘waarheid’. Tijdens de studies ontdek je misschien nog wel meer overeenkomsten.

Op de brieven van Johannes heb ik ook een gedetailleerd commentaar geschreven: *1, 2 en 3 Johannes. Brieven van een kroongetuige* (2005 (3e druk 2011), in: Commentaar op het Nieuwe Testament, Kampen: Kok). Daar vind je meer informatie, zij het in een minder toegankelijke vorm.

Pieter J. Lalleman

1. Een lastige leider

3 Johannes

Inleiding

Zie over de opbouw van dit briefkaartje het voorwoord van dit boek.

De volgorde waarin de Johannesbrieven in onze Bijbel staan, is bepaald door hun lengte. Dat de volgorde 1-2-3 is en niet 1-3-2 komt waarschijnlijk door de overeenkomsten tussen 1 en 2. In 1 en 2 Johannes draait alles om dwaalleer in de gemeente(n), maar 3 Johannes bevat niets over dwaalleer. Om deze reden denk ik dat 3 Johannes waarschijnlijk het eerst is geschreven, voordat de problemen ontstonden. Hier is een ander probleem aan de orde: een leider die niet wil dienen maar heersen, Diotrefes. Het gaat hier over machtsstrijd in de kerk! De Heer Jezus wordt hier niet genoemd: deze brief gaat over mensen die het moeilijk vinden om liefdevol gemeente te blijven.

Naast een waarschuwing tegen Diotrefes heeft Johannes nog twee bedoelingen met zijn brief: hij wil Gajus bemoedigen en Demetrius aanbevelen. Deze Demetrius bracht de brief waarschijnlijk naar Gajus ter voorbereiding op de komst van Johannes zelf.

Het lijkt erop dat Gajus tot een andere (huis)gemeente behoort dan de gevaarlijke Diotrefes, maar hij woont waarschijnlijk wel in dezelfde omgeving (vers 9). Beiden zijn leiders in hun gemeente en bezitten dus waarschijnlijk een huis. (Dat was in die tijd niet vanzelfsprekend.) Gajus kan in elk geval gasten herbergen en mensen op doorreis ‘verder helpen’ (vers 6), dat betekent: van het nodige voorzien.

Achtergrondinformatie

1. Zowel bij Joden als heidenen was ‘oudste’ een titel voor gezaghebbende mannen (Exodus 24:1,9; Lukas 7:3; 20:1). De HSV vertaalt dit woord in het Nieuwe Testament vaak als ‘ouderling’. De gemeente in Jeruzalem had een groep ‘ouderlingen’ naast de apostelen (Handelingen 15:2,4,6, etc.) en ook in andere gemeenten werd deze titel gebruikt (bijv. Titus 1:5; 1 Petrus 5:1). Ouderlingen werden meestal met hun naam aangeduid, maar in de opening van 2 en 3 Johannes ontbreekt de naam. Dit wijst erop dat we hier te maken hebben met een speciale oudste die zijn naam niet hoeft te noemen omdat hij simpelweg *de* oudste is; mogelijk is hij de enige nog levende apostel. Johannes moet dus groot gezag gehad hebben, maar hij laat zich niet voorstaan op zijn positie: hij beroept zich alleen op ‘de waarheid’ als bron van gezag.
2. De naam Gajus kwam heel vaak voor in het Romeinse Rijk, en het is dus niet waarschijnlijk dat de ontvanger van Johannes’ brief dezelfde is als een van de mannen met dezelfde naam elders in het Nieuwe Testament. Alles wijst erop dat Johannes en Gajus elkaar goed kennen en op goede voet staan.

3. Het woord ‘waarheid’ komt vaak voor in 2 en 3 Johannes. Om het te begrijpen, kun je eraan denken dat de Heer Jezus zichzelf ‘de Waarheid’ noemde (Johannes 14:6). Dat speelt hier mee, want Johannes was diepgaand beïnvloed door de woorden van zijn Heer. Waarheid betekent hier bijna hetzelfde als (de Naam van) de Heer Jezus. Hij is de Waarheid, het evangelie over Hem is de Waarheid. Waarheid is dus geen begrip waarover we vrijblijvend kunnen redeneren. De waarheid is een Persoon en een wijze van leven. Wij kennen de waarheid alleen werkelijk door haar te dóén.’
4. In de tijd van Airbnb kunnen we ons moeilijk voorstellen hoe belangrijk (gratis!) onderlinge gastvrijheid in de Oudheid was. De volgelingen van Jezus telden misschien enkele tienduizenden broeders en zusters in het grote Romeinse Rijk met zijn miljoenen mensen. Er waren weinig goede herbergen; reizigers waren aangewezen op de gastvrijheid van medemensen (1 Korinthe 9:5-6; Handelingen 16:15) en gastvrijheid was dus een belangrijke deugd.
5. Vers 9 noemt een brief van Johannes ‘aan de gemeente’. Het is onwaarschijnlijk dat dit 1 of 2 Johannes is, want die gaan over andere onderwerpen. Deze brief is dus verloren gegaan, zoals wel meer onwelgevallige documenten niet bewaard werden. Denk aan de brieven die Paulus noemt in 1 Korinthe 5:9 en 2 Korinthe 2:9.

Uitleg bij de bijbeltekst

Vers 1-2

Als je hebt gelezen wat hierboven staat over waarheid, zie je dat Johannes eigenlijk schrijft dat hij Gajus liefheeft met de liefde van Jezus Christus en dat Gajus heel dicht bij Christus leeft. Geweldig! Johannes wenst hem geestelijke en lichamelijke gezondheid. Mogelijk wist hij dat Gajus niet altijd gezond was. Brieven uit die tijd beginnen vaak met een wens voor goede gezondheid, maar Johannes’ woorden klinken oprecht.

Verzen 3-4

Johannes heeft bezoek gehad van mensen die Gajus kennen en van hen goed nieuws gehoord. ‘Uw waarheid’ is een verkorting van ‘uw trouw aan de waarheid’. ‘In de waarheid wandelen’ is leven volgens de wil van Jezus. Dat doet Gajus al lang. Vers 4 versterkt vers 3, en laat zien dat Johannes oprecht blij is. Het woord ‘kind’ kan erop duiden dat Gajus door Johannes tot geloof was gekomen, maar ook dat hij onder zijn pastorale zorg viel.

Verzen 5-8

Door Gajus opnieuw direct aan te spreken maakt Johannes de overgang naar de kern van zijn brief. Deze verzen gaan over Gajus’ omgang met bekende (‘broeders’) en onbekende rondreizende predikers. Johannes prijst zijn gastvrijheid en met ‘U zult er goed aan doen’ moedigt hij hem aan tot verdere inspanning. Je vindt zo’n algemeen verzoek ook in Hebreëen 13:2 en 1 Petrus 4:9 (vgl. Romeinen 12:13), maar ‘op weg helpen’ slaat vooral op rondreizende predikers. Er waren in de eerste eeuw veel van zulke mensen;

alleen Paulus had al een heel team om zich heen. De verzen 7-8 geven daarom drie argumenten voor het bieden van gastvrijheid:

1. De rondtrekkende evangelisten werken voor (de Naam van) Jezus.
2. Zij kunnen niet op ongelovigen rekenen en mogen dat ook niet (Mattheüs 10:8-10; 1 Thessalonicenzen 2:9).
3. Door hen te helpen worden Gajus en anderen 'mede arbeiders van de waarheid', dus zelf een soort evangelist. 'Met de waarheid meewerken' is namelijk meewerken met Jezus en de verkondiging van zijn evangelie.

Verzen 9-11

Johannes snijdt een ander onderwerp aan: Diotrefes, de tegenpool van de goede Gajus. Over hem weten we niet meer dan in deze paar verzen staat, en dat is niet best. Hij is uit op invloed en macht, hoewel leiderschap in de kerk altijd dienend moet zijn.

Vers 10 laat zien dat Diotrefes al veel macht heeft: hij fungeert als leider van de gemeente waaraan Johannes had geschreven. 'Als' lezen we als 'wanneer': Johannes komt beslist op bezoek, want hij kan Diotrefes niet per brief zijn wil opleggen. De situatie lijkt op die van Paulus in 2 Korinthe 10-13.

Vers 11 is een algemene conclusie als afsluiting van dit deel, een tijdloze spreuk. Je kunt er wel uit opmaken dat Diotrefes eigenlijk geen christen is; zie ook 1 Johannes 4:20. Opvallend is wat hier *niet* staat: Johannes vraagt Gajus *niet* om te bemiddelen tussen hem en Diotrefes. Gajus is blijkbaar ongeschikt of niet in de positie om dat te doen. Johannes zal zelf moeten komen (vers 14).

Vers 12

Kort bespreekt Johannes nog een derde onderwerp: hij geeft de ons onbekende Demetrius een bewijs van goed gedrag. Wanneer je zelf – zoals Gajus blijkbaar – een zaak of een persoon niet kunt testen, is het getuigenis van een derde persoon belangrijk. Dit vers lijkt op Johannes 19:35 en 21:24, en Romeinen 16:1-2. Waarschijnlijk stuurt Johannes Demetrius vooruit naar de gemeenten van Gajus en Diotrefes om zijn eigen bezoek voor te bereiden. Hiervoor moet hij het vertrouwen van Gajus en de andere christenen hebben. Daarom noemt Johannes maar liefst drie bronnen die Demetrius aanbevelen: 'allen', 'de waarheid zelf' en 'ook wij'. Zo voldoet hij aan de regel dat er voor een betrouwbaar getuigenis meerdere getuigen nodig zijn (Deuteronomium 19:15; Mattheüs 18:16). Met 'allen' zal bedoeld zijn 'alle gelovigen die hem kennen'. Dat ook 'de waarheid zelf' voor Demetrius spreekt, betekent waarschijnlijk niet dat Johannes een openbaring van Jezus over hem had ontvangen, maar dat zijn levensstijl een positieve uitstraling had.

Verzen 13-14

Deze woorden lijken sterk op het slot van 2 Johannes, maar wat daar één vers (12) vormt, is hier over twee verzen verdeeld. Zijn geplande bezoek noemde Johannes al in vers 10. Het moet 'spoedig' plaatsvinden, want de gemeente lijdt onder het juk van Diotrefes.

Vers 15

De vredegroet wijst op Johannes' Joodse achtergrond. Hij werd ook gebruikt door de Heer Jezus (Johannes 20:19,21,26) en aan het slot van sommige andere brieven (Efeze 6:23; 2 Thessalonicenzen 3:16; 1 Petrus 5:14).

Het woord 'vrienden' is opvallend, want eerder in de brief schreef Johannes 'broeders' (verzen 3 en 10). Maar ook Jezus gebruikte 'vrienden' voor zijn volgelingen (Johannes 15:13-15; Lukas 12:4). 'Bij naam groeten' duidt aan dat iedereen persoonlijk aangesproken zal worden. Als apostel is Johannes verantwoordelijk voor alle christenen.

Toepassing

- Tegenover Diotrefes bevindt Johannes zich in een hachelijke situatie. Hij heeft een brief geschreven die niet het gewenste resultaat had. Nu wordt hij door Diotrefes belastert (vers 10). Het vergaat Johannes niet beter dan Paulus, die blijkens Galaten, 2 Korinthe 10-13 en 2 Timotheüs 2 evenmin door zijn apostelschap beschermd werd tegen vernedering en andere problemen. De Bijbel belooft Gods medewerkers nooit een gemakkelijk leven. Maar wee het gemeentelid dat het de dominee moeilijk maakt!
- Vooral in onafhankelijke kerken, maar ook in 'gevestigde' kerken, komen mensen als Diotrefes voor, die het om macht en invloed te doen is en die een predikant en/of een kerkenraad het leven zuur maken. Sowieso worden meer kerkelijke conflicten veroorzaakt door botsende persoonlijkheden dan door inhoudelijke problemen. Johannes wijst een weg om toch liefdevol gemeente te blijven: hij toont vasthoudendheid door na een geweigerde brief opnieuw te schrijven en zelfs aan te kondigen dat hij zijn tegenstander wil komen bezoeken. Hij houdt het contact in stand.
- Vers 10 laat zien dat je geen sociale media nodig hebt om te roddelen en kwaad te spreken, maar daarmee gaat het wel extra snel en effectief. Als christen heb je hiermee een wapen dat 'de tong' (Jakobus 3:5-8) nog overtreft.

Verwerking

1. Wat is in deze brief 'het goede' dat in vers 11 wordt genoemd?
2. Welke andere leiders in de Bijbel ken je die het niet gemakkelijk hadden met 'de kudde'?
3. Hoe ligt in onze tijd de verhouding tussen gehoorzaam zijn aan de leider en je stem laten horen? Is het nu beter dan in de tijd van de Bijbel?
4. Wie speelt welke rol in jouw gemeente? Ken je een Johannes, een Gajus, een Diotrefes en een Demetrius? Hoe is dat op andere plaatsen, zoals op je werk?
5. Blijven wij in gesprek met onze tegenstander? Zo ja, hoe doe je dat?

